

Asia: VN/33074/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Syöpäjärjestöt vastustaa alkoholin kotiin kuljettamisen sallimista. Hallituksen esitys on ristiriidassa alkoholilain tavoitteiden sekä monien hallitusohjelmakirjausten kanssa.

Alkoholilain tavoitteena on vähentää alkoholista aiheutuvia haittoja käyttäjille, muille ihmisille sekä koko yhteiskunnalle. Esitykselle ei anneta mitään alkoholilain tavoitteista lähteviä perusteita, vaan perusteena on hallitusohjelman toteuttaminen liittyen kilpailun edistämiseen.

Esitys on lisäksi ristiriidassa terveyden edistämiseen ja ennaltaehkäisevään työhön liittyvien hallitusohjelmatavoitteiden kanssa sekä sosiaali- ja terveystalouden kustannusten kasvun hillitsemiseen liittyvien hallitusohjelmatavoitteiden kanssa.

Maailman terveysjärjestön (WHO) alainen syöväntutkimuskeskus (IARC) on jo yli vuosikymmen sitten määritellyt alkoholin ykkösryhmän karsinogeeniksi eli aineeksi, jonka syöpävaarallisuudesta on vahvin tieteellinen näyttö. Alkoholin arvioidaan aiheuttavan Suomessa vuosittain noin 2100 syöpää ja 500 syöpäkuolemaa. Syöpäriski on suhteessa eliniän aikana juodun alkoholimäärän kanssa: mitä enemmän alkoholia juo, sitä suurempi syöpäriski. Saatavuuden lisääminen lisää alkoholin kulutusta. Tulevaisuuden syöpätaakan vähentämisen kannalta on olennaista, että alkoholin kokonaiskulutus laskee edelleen. Alkoholin kotiinkuljetus ei edistä tätä tavoitetta.

Alkoholi aiheuttaa merkittäviä kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollolle

Jää epäselväksi, miten esitys edistäisi suomalaisen yhteiskunnan kilpailukykyä, kun alkoholin kulutus aiheuttaa merkittävää tuottavuuden laskua, jonka OECD on arvioinut vastavan noin 1% BKT:sta.

Esityksen perustelujen mukaan alkoholista saatavat tulot ovat miljardin luokkaa, mutta menot jopa useita miljardeja. Arvio, että alkoholin aiheuttamat kulut ovat merkittävästi tuloja suurempia saa tukea mm. viime vuonna julkaistusta Niilo Luotosen raportista Numerot puhuvat: alkoholin haitat työpaikoilla.

Kasvava kulutus lisää alkoholihaittoja. Alkoholi on merkittävä väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien aiheuttaja. Sen lisäksi alkoholi aiheuttaa paitsi alkoholisairauksiksi luokiteltuja yksinomaan tai lähes yksinomaan alkoholin aiheuttamia sairauksia ja lisää erittäin merkittävästi lähes kaikkien tärkeimpien kansansairauksiemme riskiä.

Alkoholin vaikutus sosiaali- ja terveydenhuoltoon on usein aliarvioitu siksi, ettei alkoholin roolia tyypillisesti ole huomioitu muiden kuin tilastoitavien alkoholisairauksien osalta, näin on jäänyt huomioimatta muun muassa alkoholin syöpää lisäävä vaikutus, valtaosa muun alkoholin aiheuttamasta tautitaakasta koskien sydän- ja verisuonitaukeista, diabetesta, neurologisia ja psyykkisiä sairauksia, puhumattakaan taakasta, jonka alkoholi aiheuttaa läheisille ja alkoholistin aiheuttamien onnettomuuksien uhreille. Finnish Consulting Groupin tekemän selvityksen mukaan alkoholin aiheuttamat kustannukset julkiselle terveydenhuollolle ovat jopa 1,1 miljardia euroa vuodessa. Aalto-yliopiston arvion mukaan menetetyt työvuodet, työkyvyttömyydet ja rikokset aiheuttaisivat terveydenhuoltokulujen lisäksi noin 1,3 miljardin euron kulut. Näissä kululaskelmissa ei ole huomioitu alkoholia käyttävän muille aiheuttamia kustannuksia esimerkiksi onnettomuuksien tai väkivallan uhreille tai perheille, ml. lastensuojelun ja huostaanottojen kulun.

Alkoholista lapsille aiheutuvat ongelmat ovat merkittäviä: jo nyt 65–70 000 lasta elää perheessä, jossa vanhemmalla on alkoholiongelma. Vanhempien päihdeongelman negatiiviset seuraukset vaikuttavat lapsen elämään pitkäkestoisesti lisäten mm. mielenterveys- ja päihdeongelmien riskiä merkittävästi. Näiden perheiden määrää tai niissä kulutetun alkoholin määrää ei tule lisätä. Alkoholin kotiinkuljetus lisää todennäköisesti erityisesti juuri lasten, nuorten ja perheiden turvattomuutta.

Vaikutukset julkiseen talouteen, yrityksille ja viranomaistoimintaan

Tarkasteltaessa vaikutuksia julkiseen talouteen ei vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon menoihin, poliisitoimeen tai oikeuslaitokseen ole sisällytetty. Viranomaistoiminnan osalta on huomioitu, että alkoholi ”voi” vaikuttaa poliisitoimeen.

Yritysvaikutusten tarkastelussa on huomioitu vain alkoholista hyötyvä yritystoiminta, muttei lainkaan valtaosaa yrityssektorista, joka kärsii alkoholin aiheuttamasta tuottavuuden vähenemisestä, mikä aiheutuu ennenaikaisista eläkkeistä, sairauslomista, onnettomuuksista sekä alkoholin käytön jälkeisestä tehottomuudesta työpaikoilla. Vaikka alkoholin myynti vahvistaa alkoholista hyötyviä elinkeinoja, kuten ravintola- ja matkailualaa, alkoholin aiheuttamat haitat muualla, esimerkiksi

rakennus-, korjaus-, valmistus-, prosessi- ja kuljetustyötä tekevillä aloilla, ovat merkittävät. Työikäisistä miehistä 39 % ja naisista 18 % on alkoholin riskikäyttäjiä.

Vaikutuksista kotitalouksiin on perusteluissa mainittu, että uudistus hyödyttäisi merkittävää osaa suomalaisia. Tätä on vaikea pitää totuudenmukaisena arviona ottaen huomioon, että valtava määrä lapsia, nuoria ja perheitä, jotka elävät päihdeongelmaisen omaavissa talouksissa.

Hallitus tavoittelee julkisen talouden tasapainottamista ja tuottavuuden parantamista. Alkoholin kulutuksen lisääntyminen vaikuttaa näitä kaikkia tavoitteita vastaan. Sosiaali- ja terveydenhuolto on suurin yksittäinen menoerä julkisella sektorilla. Hallituksella on kunnianhimoisia tavoitteita sosiaali- ja terveydenhuollon menokehityksen hillitsemisestä. Mikäli alkoholin saatavuutta lisätään, tavoitteet vaarantuvat entistään vakavammin. Lisäksi alkoholin kulutus lisää menoja muun muassa poliisitoimessa ja kriminaalihuollossa.

Hallituskauden aikana kaavailtujen alkoholin saatavuutta lisäävien ehdotusten yhteisvaikutusten arviointi on tärkeää

Alkoholin haitat lisääntyvät alkoholinkulutuksen kasvaessa. Hallitus on esittänyt useita alkoholinkulutusta lisääviä toimia, joista osa mitä todennäköisimmin potentioi toisiaan (esimerkiksi oluiden veronalennus ja vahvojen oluiden myynnin sallinen päivittäistavara-kaupoissa). Näiden eri alkoholin kulutusta todennäköisesti lisäävien esitysten yhteisvaikutusta ei ole arvioitu. Ei myöskään ole arvioitu sitä, millaisia yhteisvaikutuksia lisääntyvällä alkoholin saatavuudella toisaalta ja kasvavalla työttömyydellä, eriarvoisuudella ja köyhyydellä ja asunnottomuudella on. Yhteiskuntamme ei myöskään nyt kestä lisäkuluja sosiaali- ja terveydenhuoltoon eikä lisähaasteita tuottavuuteen.

Käsillä oleva esitys on yksi monista hallitusohjelmaan sisältyvistä alkoholin saatavuutta lisäävistä aloitteista. Vaikka yksittäisten päätösten vaikutukset voisivat tuntua maltillisilta, kokonaisvaikutukset kasvaisivat suuriksi. Alkoholin kotiinkuljetuksen suhteen on huomioitava aivan erityisesti vaikutukset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin, erityisesti ajankohtaisessa tilanteessa, joissa on muutoinkin suuria haasteita.

Esitämme, että alkoholilakiin ei tehdä alkoholin saatavuutta lisääviä muutoksia. Alkoholipolitiikkaa tulisi tarkastella nyt ja jatkossakin sosiaali- ja terveystaloudellisten lähtökohdista käsin.

Eeva Ollila, ylilääkäri, dosentti, eeva.ollila@cancer.fi, 050 590 4935

Juha Pekka Turunen, pääsihteeri, juhapekka.turunen@cancer.fi, 050 571 4577

Lisätiedot:

Sarianne Hartonen, yhteiskuntasuhdepäällikkö, Syöpäjärjestöt, sarianne.hartonen@cancer.fi, 050-3296052

Hartonen Sarianne
Syöpäjärjestöt